

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusperiaatteet

Päätetty strategisen tutkimuksen neuvoston kokouksessa 13.3.2023

1. Johdanto

Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) toimii Suomen Akatemian yhteydessä ja rahoittaa ratkaisukeskeistä ja ilmiölähtöistä ohjelmamuotoista tutkimusta. Valtioneuvosto päättää STN:n aloitteesta vuosittaiset strategisen tutkimuksen tema-alueet, joista STN käynnistää tutkimusohjelmia. Rahoitettavien hankkeiden tulee olla tieteellisesti korkealaatuisia sekä yhteiskunnallisesti merkittäviä ja vaikuttavia. Vuorovaikutus tutkijoiden ja tiedon hyödyntäjien välillä koko hankekaaren ajan on oleellinen osa strategista tutkimusta.

STN noudattaa Suomen Akatemian tutkimusrahoituspäätösten perusteita soveltuvin osin. Tässä dokumentissa määritellään STN:n erikseen päättämät, Akatemian perusteista poikkeavat rahoitusperiaatteet. Lisäksi toimintaa ohjaavat laki ja asetus Suomen Akatemiasta ja Suomen Akatemian johtosääntö. Tutkimusrahoituksen käytännön toteutusta kuvataan tarkemmin Suomen Akatemian rahoitusehdoissa sekä voimassa olevissa hakuilmoituksissa.

2. Rahoituksen hakeminen

2.1 Ohjelmien hankehaku

Strategisen tutkimuksen rahoitusta voidaan myöntää konsortiolle, jolla on yksi yhteinen tutkimus- ja vuorovaikutussuunnitelma sekä rahoitussuunnitelma. Laaja-alaisuuden ja monitieteisyyden saavuttamiseksi konsortioon tulee osallistua vähintään kolme eri organisaatiota. Konsortiossa tehtävän tutkimustyön tulee kuulua vähintään kolmen Suomen Akatemian tutkimusalaluokittelun mukaisen tutkimusalan piiriin.

Ohjelmissa rahoitetut konsortiohankkeet ovat 3–6-vuotisia. Tutkimussuunnitelma laaditaan koko hankekaudelle, mutta yli 4-vuotisissa ohjelmissa rahoitusta haetaan pääsääntöisesti kahdessa osassa. Tällöin ohjelmakauden puolivälissä järjestetään hankkeiden toiminnan välitarkastelu ja jatkohaku. Tässä yhteydessä konsortiot raportoivat toiminnastaan ja lähettävät tarkennetun tutkimus- ja rahoitussuunnitelman toiselle rahoituskaudelle.

Rahoitus on täysimääräistä ja kokonaiskustannusmallin mukaista. Konsortion rahoitussuunnitelma voi sisältää myös konsortion johtajan sekä osahankkeiden ja työpakettien johtajien kokoaikaisen palkkauksen. Rahoitusta voidaan myöntää ulkomaiselle suorituspaikalle,

mutta ulkomaisen suorituspaikan osuus konsortion rahoitussuunnitelmasta ei saa olla merkittävä. Rahoitus myönnetään euromääräisenä.

Pääsääntöisesti STN:n rahoituksella ei tueta taloudellista toimintaa. Taloudellisena toimintana pidetään tavaroiden ja palvelujen tarjoamista markkinoilla. Rahoitusta voidaan kuitenkin myöntää taloudelliselle toimijalle, mikäli rahoitettava toiminta ei ole taloudellista toimintaa ja toimijan taloudellinen toiminta on erotettavissa rahoitettavasta toiminnasta kirjanpidollisesti tai mikäli rahoitus on myönnettävissä de minimis -asetuksen mukaisena (komission asetus 1407/2013).

2.2 Ohjelmajohtajahaku

Jokaiselle strategisen tutkimuksen ohjelmalle valitaan osa-aikainen ohjelmajohtaja, joka työskentelee omassa taustaorganisaatiossaan, kuten yliopistossa tai tutkimuslaitoksessa. Ohjelmajohtaja vastaa ohjelmatasoisesta vuorovaikutustyön kehittämisestä ja ohjelmarajat ylittävästä yhteistyöstä sekä edistää strategisen tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Lisäksi hänen tehtäviinsä kuuluu fasilitoida ohjelman tavoitteiden täsmentämistä ja niiden toteutumisen seuranta yhteistyössä hankkeiden ja STN:n kanssa.

Ohjelmajohtajarahoitusta haetaan hankerahoituksena. Rahoitus haetaan ohjelmajohtajan taustaorganisaatiolle, ja se muodostuu ohjelmajohtajan osa-aikaisen työn palkkakustannuksista sekä ohjelman johtamisen toimintakustannuksista. Ohjelmajohtajalta edellytetään merkittävää panosta myös strategisen tutkimuksen yhteiseen ohjelma- ja vaikuttavuustoimintaan. Vaikka ohjelmajohtajarahoitusta voidaan tarvittaessa käyttää myös ohjelmajohtajaa avustavien henkilöiden palkkakustannuksiin, säilyy vastuu ohjelmajohtajatoiminnasta rahoituksen saaneella henkilöllä, ja laskutetuista työtunneista suurimman osan on kohdistuttava hänen tekemäänsä työhön. Haetut palkkakustannukset vastaavat 40–60 prosentin osuutta työajasta johdettavana olevien ohjelmien määrästä riippuen. Lisäksi toimintamenoihin voidaan myöntää rahoitusta enintään 1000 euroa kuukaudessa kutakin johdettua ohjelmaa kohden.

3. Hakemusten arviointi

Hakemusarvioinnissa tukeudutaan Akatemian tavanomaisiin vertaisarviointikäytänteisiin ja tietojärjestelmiin. Strategisen tutkimuksen neuvoston jäseniä voidaan käyttää hakemusten vertaisarvioinnissa.

3.1 Ohjelmien hankehaku

STN:n tutkimusohjelmiin lähetettyjä hakemuksia arvioidaan sekä hankkeiden tieteellisen laadun että yhteiskunnallisen merkityksen ja vaikuttavuuden perusteella. Hakemukseen liitettävässä tutkimus- ja vuorovaikutussuunnitelmassa kuvataan niin hankkeen tieteellinen

toiminta kuin yhteiskunnallinen merkitys. STN käyttää rahoitettavien hankkeiden valintaperusteina asiantuntijapaneelien arvioita hakemusten tieteellisestä laadusta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä, mahdollisia hakijoiden haastatteluja sekä ohjelmahaulle mahdollisesti asetettujen tiedepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Lisäksi valinnoissa otetaan huomioon ohjelmakokonaisuuden muodostumiseen liittyvät näkökohdat.

3.2 Ohjelmajohtajahaku

Ohjelmajohtajien hakemukset arvioi ulkopuolisista asiantuntijoista ja strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenistä koostuva valmisteluryhmä. Valmisteluryhmä arvioi kunkin hakemuksen kolmen osa-alueen perusteella: hakijan yhteiskunnallisten verkostojen ja tieteellisen asiantuntemuksen yhteensopivuus ohjelmaan, toimintasuunnitelman laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. STN:n ohjelmajohtajapäätökset perustuvat kokonaisuvaan, joka muodostuu hakijoiden haastatteluista ja hakemuksista sekä hakuilmoituksessa mainittujen tiedepoliittisten tavoitteiden toteutumisesta. Lisäksi valinnoissa otetaan huomioon ohjelmakokonaisuuden muodostumiseen liittyvät näkökohdat.

4. Rahoituksen ehdot ja käyttö

Konsortiolle on nimettävä johtaja ja vuorovaikutusvastaava. Konsortion johtajalla tulee olla tohtorintutkinto ja dosentin arvo tai dosentin arvoa vastaava kokemus tutkijana.

Strategisen tutkimuksen neuvosto edellyttää, että konsortion johtaja sitoutuu riittävällä työpanoksella konsortion johtamistehtävään. Konsortion johtaja voi toimia kyseisessä tehtävässä vain yhdessä STN:n rahoittamassa konsortiossa kerrallaan. Konsortion osahankkeen tai työpaketin johtajana toimivalla henkilöllä ei myöskään saa olla vastaavia tehtäviä saman tutkimusohjelman muissa konsortioissa. Suomen Akatemian huippuyksiköiden johtajat eivät voi toimia STN-konsortioissa konsortion johtajina.

Ohjelmajohtaja voi toimia kyseisessä tehtävässä vain kahdessa STN:n rahoittamassa ohjelmassa kerrallaan. Ohjelmajohtaja ei voi toimia johtamassaan tutkimusohjelmassa konsortion, osahankkeen tai työpaketin johtajana. Suomen Akatemian huippuyksiköiden johtajat eivät voi toimia STN-ohjelmissa ohjelmajohtajina.

Rahoitusta ei myönnetä henkilölle, joka on osallistunut haettavana olevan tutkimusohjelman suunnitteluun tai seurannut valmistelutyötä tavalla, joka on omiaan tuottamaan hänelle kilpailuetua muihin hakijoihin nähden. Suomen Akatemian hallituksen, tieteellisen toimikunnan tai strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenen hakemuksesta ei hänen toimikautensa aikana myönnetä strategisen tutkimuksen rahoitusta. Rahoitusta ei myöskään myönnetä, mikäli edellä mainitun toimielimen jäsen toimii työpaketin johtajana konsortiossa.

STN-rahoitus on ohjelmamuotoista. STN:n myöntämän rahoituksen rahoituskautta voidaan pidentää rahoitusehdoissa mainituista perustelluista syistä. Rahoituskauden pidennys ei kuitenkaan vaikuta ohjelman ja kyseisen konsortion keston tai konsortion loppuraportoinnin ja arvioinnin ajankohtaan. Osahankkeen johtajan on muutoshakemuksessaan perusteltava rahoituskauden jatkaminen kuvaamalla, miten työstä poissaollut henkilö edistää hankkeen tutkimus- ja vuorovaikutussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista pidennyksen aikana. Rahoituskauden pidennyksen aikana osahanke voi laskuttaa vain kyseisen henkilön palkka- ja muita kuluja.

Koska yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen pyrkiminen on ominaista strategisen tutkimuksen ohjelmille, rahoitettujen konsortioiden ja ohjelmajohtajien edellytetään osallistuvan aktiivisesti sekä oman ohjelmansa vuorovaikutustyöhön että strategisen tutkimuksen yhteiseen vaikuttavuustoimintaan.

Strategisen tutkimuksen vaikuttavuudelle on tärkeää hankkeissa tuotettujen tulosten eli tutkimusaineistojen, tieteellisten julkaisujen ja muiden tuotosten helppo saatavuus ohjelmakauden päättymisen jälkeenkin. Tästä syystä on toivottavaa, että suorituspaikka sitoutuu ylläpitämään hankkeiden verkkosivuja vielä 3–5 vuotta rahoituskauden päättymisen jälkeenkin.

5. Vaikuttavuuden seuranta ja arviointi

STN vastaa rahoittamiensa tutkimushankkeiden seurannasta ja vaikuttavuuden arvioinnista. Rahoitetut hankkeet raportoivat toiminnastaan ja sen vaikutuksista sekä rahoituskauden aikana että rahoituksen päätyttyä. Myös ohjelmajohtajilla on raportointivelvollisuus.

Rahoituskauden aikaisen seurannan tarkoituksena on 1) kannustaa hankkeita ja ohjelmajohtajia tarkastelemaan säännöllisesti toimintaansa suhteessa tutkimusohjelman yhteisiin ja hankkeen tai ohjelmajohtajan omiin vaikuttavuustavoitteisiin, 2) koota tietoa strategisen tutkimuksen yhteistä ohjelma- ja vaikuttavuustoimintaa sekä viestintää varten ja 3) kerryttää tietoa hankkeiden ja ohjelmajohtajien toiminnasta loppuarviointia varten.

Loppuarviointi toteutetaan ohjelmatasolla. Loppuarvioinnin tavoitteena on arvioida ohjelmien jo toteutunutta ja mahdollisesti tulevaisuudessa toteutuvaa tieteellistä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta sekä kehittää strategisen tutkimuksen rahoitusinstrumentin toimintaa. Arviointi kohdistuu ohjelmassa rahoitetun tutkimus- ja vuorovaikutustoiminnan prosesseihin, tuotoksiin ja tuloksiin sekä niiden havaittuihin tai ennakoituihin vaikutuksiin. Erityisesti kiinnitetään huomiota monitieteisen työskentelyn tuloksellisuuteen ja kykyyn uudistaa tutkimusta. Vaikuttavuuden arvioinnissa otetaan huomioon ohjelma- ja hankekohtaiset erityispiirteet sekä tieteen erilaiset yhteiskunnalliset roolit.

Seurannassa ja arvioinnissa otetaan huomioon valtioneuvoston asetuksella määritelty velvoite vaikutusten seurantaan. Seuranta ja arviointi noudattavat avoimen ja vastuullisen tieteen periaatteita mm. siten, että käytettävät aineistot sekä arvioinnin tulokset julkaistaan mahdollisuuksien mukaan avoimesti. Käytetyt menetelmät ovat läpinäkyviä ja arvioinnin määrälliset tarkastelut toistettavia. Seuranta- ja arviointijärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta myös tarkastellaan säännöllisin väliajoin.